

DOI: 10.11649/a.1887

Article No.: 1887

Adeptus
nr 12/2018 r. pismo humanistów

Karolina Ćwiek-Rogalska, redaktor naczelna, Instytut Sławistyki PAN

e-mail: karolina.rogalska@ispan.waw.pl

Aneta Daszuta, sekretarz redakcji, Instytut Sławistyki PAN

e-mail: aneta.daszuta@gmail.com

Maciej Mętrak, członek redakcji, Instytut Sławistyki Zachodniej i Południowej Uniwersytetu Warszawskiego

e-mail: maciej.metrak@student.uw.edu.pl

Karolina Ćwiek-Rogalska

Aneta Daszuta

Maciej Mętrak

Wstęp

Dwunasty numer czasopisma „Adeptus” poświęcamy tak zwanym „fatalnym ósemkom” w historii krajów słowiańskich. Skłoniły nas do tego zarówno data ukazania się tego numeru – grudzień 2018 roku – jak i myślowy ferment wokół samej koncepcji, obecny przede wszystkim w Czechach. Pojęcie „przełomowych ósemek” (czes. *osudové osmičky*), określające kończące się cyfrą osiem daty wydarzeń decydujących o losach państwa i narodu, wywodzi się właśnie z tej kultury, a w czeskiej świadomości zostało spopularyzowane przez publikacje książkowe i telewizję czeską. Odnosi się zwykle do zdarzeń lub cezur XX wieku. W roku 1918 powstała niepodległa Pierwsza Republika Czechosłowacka, z kolei w roku 1938 po podpisaniu przez zachodnie mocarstwa i III Rzeszę układu w Monachium państwo to przestało istnieć. W 1948 roku komuniści przejęli władzę w powojennej Czechosłowacji, w roku 1958 miała miejsce praska wystawa Expo, a rok 1968 to karnawał i zarazem epilog tak zwanej „Praskiej Wiosny”, próby budowania „socjalizmu z ludzką twarzą”.

Wydarzenia te wciąż budzą emocje ze względu na swoją wagę dla dwudziestowiecznych dziejów Czech i Czechosłowacji. Nie sposób rozstrzygnąć, czy liczba takich przełomowych momentów w jakikolwiek sposób wyróżnia historię Czechów i Słowaków – także dzieje innych narodów słowiańskich obfitują w „ósemki” do dziś oddziałujące na ich kulturę czy sytuację polityczną. To jednak w kulturze czeskiej zrodził się ten szczególny klucz interpretacyjny i bez

The study was conducted at the authors' own expense. Authors contribution: article idea (K. Ć.-R.); writing the manuscript (K. Ć.-R., A. D. and M. M.).

Authors are members of the Editorial Team of this journal.

Publisher: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences & The Slavic Foundation.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 3.0 PL License (creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/), which permits redistribution, commercial and non-commercial, provided that the article is properly cited. © The Author(s) 2018.

trudu można znaleźć szereg argumentów na poparcie jego adekwatności. Począwszy od bitwy pod Suchymi Krutami w 1278 roku, w której „biedny książę” Rudolf Habsburg pokonał „złotego króla” Przemysła Ottokara II, rozpoczynając uwieńczone ostatecznie sukcesem starania o objęcie czeskiego tronu przez swój ród, założenie pierwszego w Europie uniwersytetu w Pradze w roku 1348, defenestrację praską i początek niszycielskiej wojny trzydziestoletniej w 1618 roku (zakończonej w roku 1648!), aż po rewolucję w ramach „Wiosny Ludów” w 1848 roku czy położenie kamienia węgielnego pod praski Teatr Narodowy w 1868 roku. A to tylko pomijając tu wspomniane już daty z dwudziestowiecznej historii Czechosłowacji.

To, że Czesi dysponują tak ciekawym i popularnym obrazem historii skłoniło nas do zadania pytania, czy „fatalne ósemki” nie mogą być filtrem interpretacyjnym również w historii innych narodów słowiańskich? W końcu rok 2018 to nie tylko setna rocznica powstania niepodległej Polski, Czechosłowacji i Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców. To także inne, nie mniej okrągłe rocznice: pięćdziesięciolecie polskiego Marca 1968, 70 lat od kryzysu jugosłowiańskiego, oznaczającego ostateczne rozejście się dróg Józefa Stalina i Josipa Broza Tity. To także rocznica koronacji Ferdynanda I na cara Bułgarii, aneksji Bośni i Hercegowiny przez Austro-Węgry, zamachu na cesarzową Elżbietę – Sissi, czy wreszcie rewolucyjnego roku 1848, który wpłynął wszak nie tylko na ziemie czeskie – by wymienić tylko kilka zdarzeń kształtujących oblicze Słowiańszczyzny i Europy.

Pytanie to przyniosło interesujące odpowiedzi. Oprócz tekstów podejmujących temat „fatalnych ósemek” w czeskiej historii, w dwunastym numerze „Adeptusa” przedstawiamy Państwu teksty analizujące rolę „ósemek” w historii Serbii i Polski. Srđan M. Jovanović omawia wpływ ostatniej „fatalnej ósemki” w serbskiej historii, analizując serbskie przekazy medialne o powstaniu i trwaniu nowego państwa, jakim jest Kosowo, proklamowanego – a jakże – w roku 2008. Łukasz Bertram pokazuje, jaki wpływ na polski ruch komunistyczny miał „fatalny” rok 1938 i rozwiązanie Komunistycznej Partii Polski, a Karolina Wróbel-Bardzik analizuje związki pomiędzy polską „fatalną ósemką” roku 1918 i uzyskaniem niepodległości a powstaniem w innym „ósemkowym” roku warszawskiego ogrodu zoologicznego oraz związki między modernizacją przestrzeni miejskiej a rolą zwierząt w tejże. Nowe spojrzenie na „fatalny rok 1938” przynosi tekst Beaty Kubok, analizującej koncept „zdrady monachijskiej” przez pryzmat teatralizacji czeskiego życia publicznego. Oprócz tego zachęcamy do lektury tekstów, w których redakcja próbuje zdekonstruować pojęcie „fatalnych ósemek” w czeskiej historii. Karolina Ćwiek-Rogalska wskazuje na złudność przełomowych dat, kończących się cyfrą osiem, w twórczości pierwszego prezydenta Czechosłowacji, Tomáša Garrigue’a Masaryka,

a Aneta Daszuta – na manowce, na jakie może sprowadzić postrzeżenie czeskiego strukturalizmu przez pryzmat konwencjonalnej „ósemkowej” periodyzacji.

W numerze publikujemy także nie wydany wcześniej w języku polskim, a w czeskim jedynie w drugim obiegu, tekst wybitnego czeskiego filozofa i teologa Erazima Koháka, w którym porusza on problem „sensu dziejów czeskich”, wskazując na niecodzienne jego odczytania. Nie przekładamy go na język angielski ze względu na praktykę samodzielnego przekładania swoich tekstów na ten język, przyjętą przez autora, czytelnicy mogą zatem zapoznać się z nim – wyjątkowo – jedynie w wersji polskiej.

Citation:

Ćwiek-Rogalska, K., Daszuta, A., & Mętrak, M. (2018). Wstęp. *Adeptus*, 2018(12). <https://doi.org/10.11649/a.1887>